



7. ULUSLARARASI TÜRK - ASYA KONGRESİ İSTANBUL DEKLARASYONU (TASLAK)

“Trans Pasifik Ortaklığı, Asya Ülkeleri ve Türkiye” ana temalı 7. Uluslararası Türk Asya Kongresi, TASAM tarafından 21-22 Nisan 2016 tarihinde İstanbul’da Pullman İstanbul Otel’de Sivil Global 2016 Zirvesi kapsamında yapıcı ve samimi bir ortam içerisinde gerçekleştirilmiştir. Uluslararası katılım ile gerçekleşen Konferans’ta, yurt içinden ve yurt dışından alanında uzman akademisyenler, düşünce kuruluşları ve sivil toplum temsilcilerinin katılımlarıyla Trans Pasifik Ortaklığı, Asya Ülkeleri ve Türkiye konuları detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Birinci gün panellerinde “**Küresel Politik, Ekonomik Gelişmeler ve Asya**” konuları üzerinde durulmuş ve Trans-Atlantik ve Trans-Pasifik ortaklığına değinilmiştir. İkinci gün panellerinde ise “**Trans Pasifik Ortaklığı Süreci ve Geleceği ve BRICS Ülkeleri Perspektifleri**” konuları detaylı olarak incelenmiştir. Asya Pasifik’te, son 40 yılda Hong Kong, Singapur, Güney Kore gibi ülkelerde ciddi ilerlemeler yaşanmış, ancak 1997 yılına gelindiğinde “Asya Krizi” patlak vermiştir. Krizlerin olması, kapitalizmin bir gereği olarak, fırsatları da beraberinde getirmiştir. Dünyada yaşanan ekonomik modeller birbirine benzemekte ve “insanı merkeze alan” modellerden bahsedilmemektedir. Ancak kadim gelenekte, böyle bir insan değerinden söz edilebilir. Bu çerçevede “Asya’da Yeni Finansal Kurumlar ve Çin”, “Küresel Politik, Ekonomik Gelişmeler ve Asya’da Jeopolitik”, “Politik Ekonomi ve Güvenlik Senaryoları”, “Türkiye’nin Asya Geleceği”, “Asya’da Tüketim Kalıpları”, “Demografi ve Ekonomik Senaryolar”, “Enerji Politikaları ve Asya Ekonomilerinin Geleceği”, Alternatif Ekonomik ve Siyasi oluşumlar: İpek Yolu”, “BDT, Gıda, Su ve Enerji Güvenlik Çalışmaları: Riskler, Fırsatlar” ve “Asya Ülkeleri İşbirliği” başlıkları altında temalar derinlemesine analiz edilmiştir. Konferans kapsamında ortaya konan aşağıdaki tespitler ve öneriler ilgili kişi ve kurumların bilgisine arz olunmuştur:

1. Avrupa Birliği’nin sunduğu model cazip bir durum oluşturmuştur. Ancak “Demir Perde” ülkeleri gibi farklı modellerin yeni sistemlere uyumu zor olmuştur. Şu anda liberal ekonomi yaşanmaktadır.
2. Ülkelerin bağımsızlığı, enerji bağımsızlığıyla alakalıdır. “Asya’da nasıl bir etki söz konusudur?” sorusu, bağımlılığın karşılıklı mı, tek yönlü mü olacağı sorusuyla birlikte tartışılmalıdır. Bağımsızlığı etkileyen en önemli faktörler ise: Enerji krizi, coğrafi büyüklük ve nüfus büyüklüğüdür.
3. Vurgulanması gereken, “ahlaki endişeleri olmayan kapitalizme nasıl dur denir ve dünyada nasıl bir etkisi vardır?” sorusudur. Eğer bir yerde ekonomik istikrar varsa, siyasi istikrar da sağlanmış olur. İşbirliği ve güç birliği sayesinde bu sağlanabilir.



4. Son 30-40 yılda eskisine göre çok hızlı değişen parametreler söz konusudur. Yeni modeller tartışılmaktadır. Ancak önemli olan insani değerlerin ön plana çıktığı, milliyetçilik unsurlarının yok edilmesi gerektiği, adil bir işbirliği, güç, adalet ve ahlak dengesinin korunduğu modellerin geliştirilmesidir.
5. Göç ve terör şu an medyada ön plandadır. Ancak bu olaylar, özellikle de Suriye göçü tek başına değerlendirilemez. Dünyadaki bu demografik hareketlilik kimi zaman yoksulluk, iç savaş, kaynakların kötü kullanılması gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Göç ile terör, iç içedir ve güvenlik koşulları sürekli değişmektedir. Ordu savaşları yerine biyo-politikanın zemininde, intihar bombacıları vücutlarıyla savaşmaktadır.
6. 1973'ten beri uygulanan iktisadi model, gelir dağılımını bozup yoksul ülkeler açısından dezavantajlı bir durum yaratmıştır. "Washington Uzlaşısı" adı altında gelişen bu modelin iflas etmiş olduğu ise bilinmektedir. Daha önce kalkan devlet müdahalesi, neo-liberal politikalar aracılığıyla yeniden gelmiş ancak klasik modelden vazgeçilmemiştir. Bu klasik modelin en büyük sorunu ise insanın metalaşamaması idi. Bu yüzden de modele yakın insan tipi oluşturulamayınca, modelin kendisinin yürütülemediği anlaşılmıştır.
7. Büyümenin sürdürülmesi için Amerika'da tüketimin artması gerekmiştir. Çin'in büyümesi de dengesizlik oluşturmuştur. Amerika tüketime devam etmesi de ancak kredilerle sağlanabilmektedir. Kapitalizm son yıllarda genişlese de ve ücretli kesim artsa da, bu süreç yoksullaştırmış ve beraberinde büyümeyi getirmemiştir. Modeli kurtarabilmek için insanı baz almak gerekmektedir. Ancak hızlı ilerleme, "mega projeler modeli"ni modifiye olmaya itmiştir. Bu şekilde devletin tekrar süreçlere dâhil olması söz konusu olmuştur. Bu çerçevede Trans-Pasifik ve Trans-Atlantik anlaşmaları gündeme gelmiştir. Bu iki anlaşma sadece Amerika ve çevresinin değil, görülmeyen biçimde, teknolojinin çok farklı olduğu, kitle üretimini içeren yepyeni bir durum ile her alanın revize edildiği bir çağı gösterir. İpek Yolu'nun canlandırılması projesi de bu kapsamda, 2049'da tamamlanacaktır; tren yolu, hava yolu gibi yollar oluşturulup, "akıllı şehirler" (smart cities) oluşturulacaktır. Türkiye ise hem Trans-Pasifik ile Trans-Atlantik hem de İpek Yolu projesinde kilit bir noktadadır. Bu yüzden de bu dünyaya uyum sağlayacak bir insan gücü gerekmektedir. Aksi takdirde yeni sistemde şansımız olmayacaktır.
8. ABD ve 11 ülke ile görüşmeler yapılmaktadır. Asya - Pasifik'te basılacak sağlam kayalar yoktur. Üzerinde savaş verilen güven noktaları vardır, ilerleyenler dayanak noktası da bulmuştur. Bundan sonraki sistemde Ülkemiz için daha inovatif düşünmeyi içeren bir eğitim ve sistemin var olması şarttır. Özgür ve değişen dünyada, eğitim modelleri de paralel olmalıdır.



9. Bazı servet birikimlerinin iktisadi gelişimden hızlı olması, azınlıkta toplanan kapitalin miktarı, sistemden yararlanamayanlarda memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Bu da ülkeler içinde İspanya'daki "İndigo" hareketi gibi sonuçlara neden olmaktadır. Şu an Amerika'nın gücünü sürdürebilmesinin nedeni ise kendi kendini yenileyebilmesidir. Ancak onun için de kesin bir şey yoktur. Ayrıca Amerika her zaman Çin'i test etmektedir. Bunun yanında Rusya'yı da göz önüne alması gereklidir. Artık yumuşak güçlerin de yardımıyla, dünyaya açık, insan odaklı modellerle hareket edilmelidir.
10. "Güvenlik" çevresel faktörlere karşı tedbir almak iken, "güvenlikleştirme" bunun kazanç sağlanarak kurgulanmasıdır. Güvenlikleştirmeden söz ediliyorsa mutlaka bir kâr elde etme söz konusudur. ABD'nin PPT'deki (Trans-Pasifik) amaçları: ABD'nin potansiyel müşterilerinin yüzde seksen beşinin sınır dışında olması, Bir tür Batı medeniyeti eşitsizliği, diğer modellerin dışlanmasıdır. ABD'nin TTIP'deki (Trans-Atlantik) genel amacı ise kapitalizmde liderliği sürdürmektir.
11. Bu ortaklık eşit gibi gözükse bile, amaçlar çelişmektedir. Adaletsizlik söz konusudur. Ancak AB'nin diğerlerine nazaran adaletli olduğu söylenebilir. Çünkü Amerika diğerlerini hedef almış bir ticaret politikası izlemektedir. Bu yüzden Çin ve Rusya gibi ülkelerin çıkarları yok sayılmaktadır. AB ve ABD önemli dış ticaret ortakları olduğu için, TTIP imzalandığı andan itibaren G20 ülkeleri ve AB üyesi olmayan İsviçre, Norveç gibi ülkeler bundan negatif etkilenecektir. Orta Doğu ise zaten bu anlaşmalarda yer almadığı gibi, var olan ikircikli konumu da iyice tehlikeye girmiştir.
12. Türkiye Avrupa'da 7. ve dünyada 17. büyük ekonomidir. AB'nin 6. büyük ticaret ortağıdır. Yabancı yatırımların yüzde yetmiş AB ve ABD merkezlidir. Türkiye Batı'nın sabit müttefikidir. Anlaşma sonrası Türkiye 20 milyar dolarlık ekonomik kayıp yaşayacak, ekonomi yüzde iki buçuk küçülecektir. Büyüme yavaşlayacak ve Türkiye varlığını edilgen biçimde korumaya çalışacaktır. Küresel seviyede ise ötekilikler, ayrımcı anlaşmalarla derinleşecektir.
13. ABD; Rusya ve Çin'in kutsallarına dokunmayacaktır. Rusya askerî güçle hegemon adayı olmak isteyecektir. Çin'in kültürel bakiyesi tehlikeye girecek ve sert güç tetiklenecektir. Bu anlaşmalar tarihin tekerrürü gibi yansıyacaktır. Türkiye en kötüsüne hazırlanmalıdır. İç ve dış istikrar olmalı, fırtınadan en az zararla çıkılmalıdır.
14. İpek Yolu projesi küresel bir mal gibi ele alınmalıdır. Böylece küresel barışa hizmet edebilir. 1600'lü yıllar Çin'in düşüşü ve Batı'nın yükselişi açısından önemlidir. O dönemde nüfus patlaması yaşanmıştır. Rusya'yı yönetenler ile Çin'i yönetenlerin göç yollarını kontrol etmesi gibi nedenlerle küreselleşme dalgası yaşanmıştır. "Bugün medeniyet yine bir tavana çarpma yaşayabilir ama bu durumu aşabilir mi?" sorusu akla gelmektedir. Çünkü bugün dengesiz bir büyüme vardır ve bu hâl geçici gözükmemektedir.



15. Asya coğrafyası nüfusu ve ekonomisi ile çok büyüktür. Bugün fakirliğin ve geri kalmışlığın da adresi gibidir. Çin artık durgunluğa doğru gitmektedir, gelecek de ancak İpek Yolu ile bilinebilir. Asya'daki genel tansiyon ısınacak ve Rusya da benzer bir süreç yaşayacaktır. Beklenebilecek üç durum: Daha çok küreselleşme yaşanıp iki anlaşmanın yanında İpek Yolu projesi de ileri düzeyde küreselleşmeyi destekleyebilir. Teknolojik gelişmeler artarak güneş enerjisi etkinleşirse belki enerji kaygısı azalabilir (ki bu konuda teknoloji büyük bir umuttur). Medeniyetler çatışması ise en kötü senaryodur; çatışmalar ayrımları artırabilir ve savaşlar sürebilir.
16. G20 beklenen gelişmeyi sağlayamamıştır. Sorunlar sanılandan daha derindir. Harcama pesimizminden vazgeçilmelidir. İpek Yolu "Keynesyen" bir projedir. Asya iktisadi çekim merkezi gibidir ama Çin'in gerilemesiyle bu değişmiştir. Bu yüzden rezervlerini iyi kullanmalı ve kaynaklarını altyapı oluşturmaya harcamalıdır. "İpek Yolu yeni bir küreselleşmeyi hedeflese de Çin bu projeye nasıl bakmaktadır?" sorusu ve bu projeyi küresel bir mal gibi görüp görmemesi önemlidir.
17. "Çin güçlenirse ne olur?" meselesine, Çin'in işgalci olmadığı, harmoni ve çoğulculukla, barışla yaşadığı dolayısıyla olumsuz olmayacağı açıklamalarını getirenler vardır. Şu bir gerçek ki; Çin büyürse etki alanı da artacaktır. Bölgede askerî, siyasi, kültürel etkisi olacaktır.
18. Dünyada en büyük ticari ortağı olduğu birçok ülkeyle çalışan Çin'e karşı Türkiye'nin ticaret açığı artmaktadır. O yüzden bu süreci yönetmek önem taşımaktadır. Çin liderleri değişen süreçlerle birlikte, ortak malı artıracakları, işbirliği içinde, kültürlerarası iletişimin etkin olduğu bir gelecekte bahsetmektedirler. Ancak Japonlarla olan Senkaku Adaları meselesindeki tutumları, Afrika'daki ticaret politikaları bu barış dolu İpek Yolu manzarası algısını sarsmaktadır. Fethetmeye yönelik, fetihçi bir tutum sergilemektedir. İpek Yolu genel itibarıyla umut verici, barışa katkıda bulunacak bir proje olacaktır ancak bahsedildiği gibi Çin'in kuşukları gidermesi ve umut verici sözleri ile uyumlu hareket etmesi gerekmektedir.
19. Amerika küresel politika güden tek aktördür. Askerî gücü fazla gibi gözükse de Irak ve Afganistan'da haftalık 7 milyar dolar gibi bir bütçe sarf ederek kaynaklarını tüketmiştir. Bu küresel ekonominin de çöküşü demektir. Türkiye, petrolü kendi çıkaracak teknolojisi yokken önemli bir aktör olmaktan bahsedemez. Kaynak yetmediği sürece her zaman bir ortakla çalışmaktan, ortaklıktan bahsedilecektir.
20. Küresel bir ekonomide, pazara sadece bir yerden bakılamaz. Hammaddeye bakılmalıdır. Dünya serbest ticarete gitmektedir ve Orta Doğu'da hâkimiyet kurulması gibi senaryolar da geçersizdir zira bu masrafları karşılamak kolay değildir. Kimse kimseye hâkimiyet kuracak durumda değildir. Paranın ve ekonominin artması gerekmektedir. Türkiye, meselelere ulus-devlet olarak bakmaktadır. Ancak uluslararası hareket etmek istememekte, sistemin engel olmasını da istememektedir. Artık ortak havuza geçmelidir. Teknoloji transfer edilmelidir. Pazara girilmeli ve avantaj sağlanmalıdır. Etkili olmak bu şekilde sağlanabilir.



21. Dünyada savaşların ekonomiyle tam bir bağlantısı yoktur. Dünyada 400 küçük savaş vardır. Bunların nedenleri sadece toprak değildir, kültürel, psikolojik pek çok neden vardır. Savaş tehdidi günlük hayatı sarmıştır. Artık Amerika'nın bombası gibi büyük meseleler değil, kendi camiinde namaz kılıp güvenle eve dönebilmek gibi meseleler vardır. Ulusal çıkarlarımız açısından bakıldığında; daha çok birlikte olmak ve daha çok çalışmak öğrenilmelidir.
22. Amerika ön sıralarda koşmaktadır ve Türkiye de öyle olmaya çalışmalıdır. Tam bir "serbest pazar" fayda getirmese bile kapasite artırılmalı ve "sadece korunma" politikasından vazgeçilmelidir.
23. Artık realist açıklamalar ve yorumlar fayda getirmemektedir. Mevcut üniversite yapıları topyekûn değişmelidir. Amerika'nın yaptıklarını sıralamanın getirisi yoktur. Uluslararası ilişkiler bölümleri bu anlamda neredeyse kendini bitirmiştir. Zira salt realizme itibar edildiği sürece, bölümler realist kurgulandığı sürece Batının bakışı anlaşılamayacaktır. Örneğin, Arapça konuşan herkese Arap denmeyeceği, ulusal kimliklerin kolayca tanımlanamayacağı, Vahhabilik ya da Şiiğin din değil siyasi bir yol izlediği, Arapların sömürüye bakışı gibi meseleleri bu tür bir bakışla çözmek mümkün değildir. Bölümler realist kurgusunu, disiplinler arası bir modele kaydırmalıdır.
24. ABD'nin temel jeo-stratejik oyuncularının Avrasya'da nasıl etkin olduğu ve ABD'nin bunları nasıl etkileyeceği önemlidir. Avrupa, özellikle AB anahtar oyuncudur. Fransa ve Almanya etkindir, ancak Britanya da unutulmamalıdır. Avrupa Birliğinden ayrılma oylaması yapılacaktır, bunun sonucunda tek başına bir anahtar oyuncu rolü üstlenebilir. Avrupa'da Çin ile en yüksek ticareti Almanya yapmaktadır, bu durum Almanya'nın etki alanını göstermektedir. Uzakdoğu'da merkez Çin'e kaymaktadır. ABD, Çin ile bir jeo-stratejik ortaklık yapmazsa ABD'nin etki alanı coğrafyada azalabilecektir.
25. Muhtemelen en tehlikeli senaryo; Çin - Rusya - İran koalisyonudur. Brezinski;"Bu ideolojik olarak Anti-Hegemonyacı değil fakat birbirini tamamlayıcı şikayet zincirlerinden oluşan bir birlik olur" demektedir. Bu "Çin - Sovyet Bloğu"nu hatırlatan bir süreç olur. Bu durumda Çin lider, Rusya da onun takipçisi olabilir. Bu durum ABD'nin tekrar jeo-stratejik becerilerini sergilemesini gerektirebilir. ABD'nin Uzakdoğu'da etkisinin azalması ve Japonya'nın dünyaya bakış açısını değiştirmesi de bir Çin - Japonya işbirliğini getirebilir.

22 Nisan 2016, İstanbul